

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Բաժնորդագիրը որոշել թողնում է բաժնորդի կամքին. Ամերիկայի համար կենդանուն ամսական մինչև 20 սենթ...

Դ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 62

1889 ՄԱՅԻՍ 11

ԱՊՐԻԼ 29 (Հ.Տ.)

ՇԱՐԱԲ

Կը հրատարակուի Վշ. և Շրթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կառմասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւններն:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՞վ է բուն հարստամարդը. — Խոսենաւքեան համաճարակ ախտը. — Նամակ Թիւրքիայէն (Կ. Պոլիս). — Դուրեան վարդապետը...

Ո՞Վ Է ԲՈՒՆ ՀԱՐՍՏԱՄԱՐԴԸ

Արմենիայի նախորդ և այս թիւերէն մէջ հրատարակուած են այն սոսկալի եղեւնագործութիւններ որոնք Մուշի մէջ կատարուեցան վերջերս և որոնք մարդ չէ կարող կարգաւ առանց սարսուռ զգալու իւր բոլոր մարմնի մէջ...

Այս եղելութիւններ լոկ Արմենիայի մէջ չեն հրատարակուած, այլ նոյն իսկ Կ. Պոլսի մէջ Բ. Դրան առջեւ հարկւրաւոր թշուառ Մշեցիների հաւանած յաւատարման ազդակներովն հանրածանօթ եղած են աշխարհի իսկ եթէ կան տակաւին մարդիկ որոնք այնչափ անամօթ և լիրբ են որ այսչափ սոսկալի հարստահարութիւններէ յետոյ դեռ երես կունենան ներկայանալու և ըսելու թէ Թիւրք կառավարութիւնը բարեխնամ է, թէ հարստահարութիւն չկայ Հայաստանի մէջ և Արմենիայի գրածները սուտ են և այլն այդպիսի պնդերներն կամ խելակորսիներն խօսք հասկցունելու աշխատանքը զուր է արդէն: Եթէ մէկը յատկապէս կը փակէ իւր աչքեր և կամ արդէն կոյր է և կը յայտարարէ թէ արեւը գոյութիւն չունի, նա կարող է մինչեւ անգամ երգումներ ալ անել իր ըսածը հաստատելու համար, բայց իրեն պէս կոյրերը միայն կրնան հաւատալ իրեն: Կրտսէն թէ Արմենիան խիստ կը դըրէ...

րէ. բայց ինչե՞ր պիտի դրէր, ինչե՞ր պիտի խօսէր արդեօք, օրինակի համար Դուրեան վարդապետը—եթէ միայն ունի մարդկային սիրտ—, թէ որ իւր քոյր և կամ իւր մայր լինէր բռնութեամբ Մուսա Պէյին հարէմը տարուածը և կամ թէ որ Արգաւանեցի Օհանին տեղ իւր եղբայր ողջ ողջ վառէին կրակին մէջ: Արդեօք այդ ժամանակ ալ նոյնչափ խոհեմ պիտի լինէր, ամենաբարեգոյն Մուշիանին և Օսմ. բարեխնամ կառավարութեան գովեստներ կարդալու համար, Բայց կերեւի թէ այդ թրքաւորներ որ կարող են անվրդով լսել այսպիսի բարբարոսութիւններ, չյուզուիլ և չը դրդուիլ, պղնձէ աղիքներ ունին և երկաթէ սիրտ, չեն գիտեր զգալ և իրենց համար մեծ նշանակութիւն չունի մի Մշեցիի, մի արախշինաւոր գիւղացիի աղջկան բռնաբարուիլը կամ մի կտրիճ գիւղացի երիտասարդի ողջ ողջ այրուիլը, թէ և ատենք հայ լինին, իւր հայրենակիցներ, իւր աղաւթիցներ, իւր կրօնակիցներ:

Բայց թողունք մի կողմ այդ անխիղճներ, այդ անամօթներ որոնք իրենց եղբայրներ այս աստիճան քրտամլնելի հարստահարութիւնների մէջ չարչարուած միջոյն իրենք հանգիստ և անվրդով կեանք վարելու համար բաւական պնդերեութիւն և քաւարտութիւն ունին որ կրնան ըսել թէ հարստահարութիւն չկայ Հայաստանի մէջ, թէ Արմենիայի գրածները սուտ են և այլն. մենք մեր խօսքերը կռնդդենք անոնց որոնք մարդկային սիրտ ունին իրենց կուրծքի տակ և կը հարցնենք թէ ո՞վ է բուն հարստահարողը Հայերին, Բիւրդը թէ Թիւրք կառավարութիւնը:

Ամեն տեղ ալ աւազակներ, կողոպտողներ, ոճրագործներ կը գտնուին, նոյն իսկ Եւրոպայի մէջ ալ սոսկալի եղեւնագործութիւններ կը պատահին. բայց տարբերութիւնը այս է որ Եւրոպայի մէջ ոճրագործը կը պատժուի առանց կրօնի խնայութեան. իսկ Թիւրքիայի մէջ ոչ թէ անհատներ, այլ խումբ խումբ ոճրագործներ, քրդական ամբողջ ցեղեր, լայն ցերեկով կերթան կը յարձակին հայ գեղերի վրայ, կը կողոպտեն, կ'ապանեն և Թիւրք կառավարութիւնը ոչ միայն դարերէ ի վեր...

անպատիժ թողած է և կը թողու զանոնք, այլ ընդհակառակ կը պատժէ այն հայեր որ Բիւրդ ոճրագործներին դէմ զիրենք պաշտպանելու քաջութիւնն կունենան: Կարգացէ՛ք Արմենիայի այսօրի թիւին մէջ հրատարակուած Կ. Պոլսի նամակը և պիտի տեսնէք որ Մուշի վերջին սոսկալի դէպքերը պատահած ժամանակ Թիւրք կառավարութիւնը զօրք ղրկած է. բայց որոնց վրայ. — ոչ թէ աւազակ Գուրգերին վրայ որոնք յարձակած և թալանած են Հայ գիւղերն, այլ խեղճ հայ գիւղացիներին վրայ որ զիրենք կողոպտող, իրենց կիներ և աղջիկներ առեւանգող, զիրենք ողջ ողջ այրող Գուրգերին դէմ դիմագրելու քաջութիւնն ունեցած էին:

Հիմա ո՞վ է կողոպտող, ո՞վ է առեւանգող, ո՞վ է հարստահարողը. Բիւրդը թէ Թիւրք կառավարութիւնը որ կը քաջալերէ Գուրգերի այդ վարմունքը: Ո՛չ, ո՛չ. Բիւրդը չէ այլ Թիւրք կառավարութիւնն է որ իր յոռի վարչութեամբ, իւր զինուորական ուժով զմեզ ճնշելու կը հաւրտահարէ և ուրիշներին ալ կուտայ մեղ հարստահարել:

Կան մեր ազդակիցներէ ոմանք որ տակաւին չըմբռնելով այս ճշմարտութիւն, կրտսէն թէ ինչո՞ւ Հայերն ալ չեն զիմադրեր Գիւրգերին, ինչո՞ւ չեն զարնէր իրենց զարնող Գիւրգին. սակայն խնդրը Գիւրգին վրայ չէ, Գիւրգերին հետ հաշիւ կարգադրելը գիւրին է. բայց աւազակ Գիւրգին զարնելը Թիւրք կառավարութեան զարնել է:

Պէտք է ուրեմն Թիւրք կառավարութեան լծին տակ հեծող Հայաստանի այդ վարչական գրութիւն քանդել, պէտք է յեղափոխութեամբ տապալել այդ խեղճ երկրի վրայ ծանրացող բռնապետութիւնը որպէս զի կարենայ Հայաստան ազատ շունչ առնել, մի բարեկարգ վարչութեամբ ապահովուիլ և իւր զարգացման ու զաւթնելուն ինք իրեն համար կարգադրել:

Մինչեւ որ այդ բան ընելու չպատրաստուինք, բաւական ոյժ կաղմելու չաշխատինք մեր մէջ, ի զուր պիտի անցնին մեր գանգատներ. իսկ...

ցուցամուլութեան համար միայն եղած շարժումներն՝ ոչ միայն օգուտ չեն ունենար այլ և քնասակար ալ կը լինին որովհետեւ տկարամիտներն չլացունելու միայն կը ծառայեն որ չը տեսնեն ճշմարտութիւնը: Մեր պատրաստութեան ընթացքին մէջ մեղ պէտք է առաջնորդեն անկեղծ հայրենասիրութիւնն, անձնօրութեան ոգին և յարատեւ ջանքերն:

Մ. Փ.

ԽՈՀԵՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՆՏՐ

Ահաւասիկ բարոյական ախտաբանութեան համար նոր առարկայ մ'աւելոր ախտ մ'որ սկսած է վարակիլ Հայ ազգի ամեն խաւերուն մէջ և կը պնդէ որ ի տես հանուի մասնագէտ ախտաբաններէ զննուելու համար, վերջին տասը տարիներ այս հիւանդութիւն քայլ առ քայլ տարածուեցաւ մեր մէջ և եթէ զայն բոլորովին նոր ախտ մ'ալ չանուանենք, գէթ իր արդի երեւոյթներ, ախտանշաններ բացարձակապէս տարբեր աղէտ մը կը գուժեն, վարակեալներուն բարոյական կատարեալ անկումի յայտարար նշաններովն: Ահա մեր մէջ առեւանգող սկսեր է խոհեմութենէ բռնուած կարծել ինքզինք, ինչպէս որ Միջին դարուց մէջ շատեր ամենափոքր կասկածով մը ինքզինքնին կախարդ կամ դեւէ զարնուած կամ երկնային այցելութիւն մը ընդունող կը կարծէին: Պատրիարք, Ազգային վարչութիւն, իրենց կուսակից երեսփոխանք, զիրենք քննադատող երեսփոխանք, զիրար խճճող հրապարակագիրներէն թէ՛ մին և թէ՛ միւրը, պետութեան ծախուած Հայ պաշտօնեայն ինչպէս նաեւ Եւրոպ. դիւանագիտական չըմանակի մէջ Հայ ինքնօրինութեան պրօպալանդն ընել յաւակնող հայրենասէրք, ամենքն ալ խոհեմութեան նշանն ունին, թէ և ըստ երեւոյթին տարակարծիք և տարբեր սեռէ լինին այս անձինք:

Ո՞վ կրնայ ըսել թէ խոհեմ չէ Գեր. Խորէն Պատրիարք՝ որ թէ և անխորհուրդ փափաքէ մղուելով Պատր. գահուն վրայ երեւնալ փորձեց, առանց նկատելու այդ աթոռին փուշերն ալ, բայց իր վանական հանգիստը վերջստին գտնելու համար խոհեմութեան...

դեղերու յանձնած է ինքզինք : Մէկ կողմէ Սիմոն պէյին կը ձգէ ազգին , երեսփոխանութեան ղեկավարութիւնը , և միւս կողմէն Դուրեան կը զրկէ Եւրոպա որոյ յայտնի պաշտօնն եթէ արգիւնաւորուէր , ձայներէ , բողոքներէ իր ակամջ կը դիմանար : Արդէն գաւառացի աղերսարկուներուն , տարիներով Առաջնորդի սպասող անխնայ թեմերուն խնդրանաց մէկ կտրուկ պատասխան մ'ունի թէ՛ «ինչ ինչ բարձրագոյն նկատումներով ձեր խնդրած Առաջնորդ չենք կրնար զրկել» : Եթէ այս դերազանցապէս հանդարտեցունող , կուղես ըսէ վճատեցունող , միջոցներ ի գործ չդնեն , և բազմաշարժար ազգի մը բողոքն և արդար պահանջումներն իր վրայ անձնաւորելու չափ անխոհեմ լինէր , ո՞չ տպաքէն կատարուէր իւր Սաղմոսերգու տաղանդը խմբեցունելով չարժաման գլուխը անցնել , իր ժողովրդին հետ դուրս «Փրկեա՛լ գմբղ ի չարէ» : և պիտի պարտաւորուէր հանգիստ քունը վրդովել , իրբեւ հովիւ իրեն ստանձնած պարտաւորութիւններ գործադրելու համար :

Մաքսուտ Սիմոն պէյի խոհեմութիւնը առակի տեղ պիտի անցնարդէն , զի Թիւրք կառավարութիւնը իւր անձնական շահուց դէմ դառնացունելու անխոհեմութեան մէջ երբէք գտնուած չէ . և եթէ Հայ ժողովուրդը իր ընդունած հարուածներուն չգիմանալով ճիշդ կարձակէ , ամենէն առաջ Սիմոնեանք կահարեկին , խոհեմութեան ախար իրենց կղզայունէ թէ ընդհանուր յուզման մէջ իրենք ալ կրնան զոհ լինել , ուստի պէտք է խեղդել բողոքոյ ձայնը որպէս զի իրենք շարունակեն Թիւրք պաշտօնէից նախասնեակներու մէջ թափառելու երես ունենալ :

Սիմոնեաններէ խոհեմագոյն կը հանդիսանայ Ազգային երեսփոխանութեան Պատուարժան մեծամանու թիւնն որ իր պարտք կատարած կը սեպէ Թիւրք փաշայի մը սիրելիներէն կամ վստահուց ժառանգարներէն մին Ազգ. Վարչութեան պետ ընտրելով : Ասով կապահովին ազգին շահերն և իրենց հանգիստը , զի շատ բան չեն ունենար ընելիք . ժողովին մէջ հրատապ խնդիրներն կը զովանան , զի Վարչութեան պետին մէկ ոտքը Պատրիարքարարան և միւսն Ոստիկանութեան դուռն է . իրենց կը մընայ շնորհապարտ լինել Ն. Վսեմութեան որ ազգի կնճառ խնդիրներ Բ. Դրան մէկ տալիքին մէջ կը լուծէ և Ազգ. ժողովը ժամաւաճառ չընեն :

Ընդդիմադիր կուսած խմբակը խոհեմութենէ անմաս չմնար . այդ խմբակի անդամոց հարցապնդումներն կամ ընտաղաւորումներն՝ չկարծուի թէ գաւառացի Հայոց , Առաջնորդական վիճակաց , կամ առանձնաշնորհմանց խնդրոց վրայ կը դառնան . ո՛չ երբէք . այդ կէտեր շօշափելը զիրենք կրնայ կատարել ընել խոհեմութեան առջեւ . ինչո՞ւ զէջ մարդ լինին . իրենք ալ օրինաւոր յոյսեր ունին հայի

գործ մը գտնելու կառավարական պաշտօնէութեանց մէջ . ուստի և միւսն անջնաւ , խոհեմ ընտաղաւորումներ ընել կը ներքն իրենց : Ամենէն յանդուգներն շատ շատ կը բողոքեն թէ ինչո՞ւ Ազգ. Վարչութիւնը ժամանակին իր դիւանագիտական յարաբերութիւնք չիդնայ Ռուսիոյ կառավարութեան հետ , կամ ինչո՞ւ արժանաւայել տիտղոս մը չեն յատկացունեն Իդմիրն նախկին Առաջնորդին :

Պատրիարքարանէն դուրս՝ դպրոցական , եկեղեցական և ազգային ամեն շրջանակի մէջ խոհեմութեան հոտը կառնուի . ընտանեկան կեանքի մէջ իսկ վարակումը յայտնի է , գրէթէ օրէնք դարձած է որ սեղանէն առաջ և վերջ «Հայր մեր»-ի հետ կամ անոր տեղ «Կեցցի Վեհափառ Սուրբա՛ն» գոչեն . կեցականներն ալ նորա անուան կը ձօնուին , խոհեմութեան հարկի ներքեւ դպրոցի 7-8 տարեկան տղայք իսկ օրը քանի մ'անգամ պիտի կրկնեն այդ երեք բառեր :

Խոհեմութիւնն է որ չներք նաեւ որ մեր հրապարակախօսք և խմբագիրք շօշափեն զուտ ազգային խնդիրներ . քաղաքական անի յողումներ և զօլայական վէպեր կը գրուեն մեր թերթերու չորս երեսը : Հարուստ , բարեկեցիկ կամ մտաւոր արժանիք ունեցող ոչ սակաւ անձինք ալ ազգի խնդիրներուն , ժողովներուն երբէք չմասնակցելու խոհեմութիւնն երգուած են . և ինքնին կը հասկցուի որ Կ. Պօլսոյ Հայոց տուած այս խոհեմ օրինակ ինչ հետեւանք իւրենցայ գաւառացի մէջ :

Բայց այստեղ չընանար խոհեմութիւնը . դժբաղդաբար այդ ախտ Թիւրքիոյ մէջ սոսկմանափակուած չէ , մարդիկ ատոր քարանքիման չեն գտած տակալին : Եւրոպիոյ Հայ գաղթականութեանց մէջ ալ տեղ տեղ նորա նշաններ կը դիտուին : Անոնք որք կախում չունին բնաւ Թիւրք կառավարութենէն և կուզեն դայեակ հանդիսանալ քաղաքականապէս վերստին ծնելիք նոր ազգի մը , ճիշտ այդ անձինք ևս կաճապարեն խոհեմ ծըրգերներ շուայել :

Նոյն շարժառիթ տարբեր երևոյթներով , որոց ներքեւ վնասեցէք միւսին անձնական շահու նկատումներ : Միթէ՞ այնչափ դիւրին է ազգի մը վերակենդանութեան իրապէս աջակցիլ որչափ որ հեշտ է այդ համբաւ ունենալ . անշուշտ ո՛չ : Եւ անոնք որ այնչափ փառաւոր սկզբունքներ ջատագովեցին և Եւրոպեան մամուլն յուզել ջանացին ի նպաստ հայկական դատին , ժամանակ եկած էր որ դերասանական հագուստներ հագնելէ և արդւազարդ ընելէ յետոյ դերն ալ ներկայացունէին անձամբ . այլ այդտեղ . . . կասե՛լ հարկ եղաւ միթէ կարելի էր այնչափ անխոհեմ լինել և իրենց կարգին ալ ընել զոհութիւններ զորս շնորհալի կը յանձնարարէին իրենց Թիւրքիացի եղբայրներուն . կրնային թողուլ իրենց անձնական զբաղումներ , ուսումնական

ասպարէզը , զբօսարանի հանգիստը և ազգի մը քաղաքական կազմակերպութեան անհրաժեշտ եղող զոհութեանց դիմագրաւել . ո՛չ երբէք , այդ ընելը անխոհեմներու գործ է : Ուստի զարմանալու չէ որ ճարտարութեամբ դերեր և անձինք փոխուեցան , խոհեմութեան զօրեղ փաստեր մէջտեղ բերուելով՝ հարկ եղաւ նոր միջոցներ որոնել միջանահանքի մէջ յորում կարելի լինի միևնոյն համբաւ պահել առանց զնաւաւելու . նոքա փորձեցին այն միջոցներ որք կրնային գործադրուիլ ամեն եղանակի մէջ . . . հարթ գրասեղաններու վրայ միայն :

Ուրեմն եթէ այժմ ամենուրեք խոհեմութիւն կը քարոզուի , մերմ միջոցներ կը ջատագովուին , պատճառը դիւրահասկանալի է և ամեներեւ է այն վտանգ զոր մեր ազգին կսպառնայ այդ խոհեմ ախտ , մանաւանդ որ այդ բառի սիրուն հնչումին շնորհիւ այդ ախտաւորք իրաւունք ունենալ կը կարծեն . բայց զարմանալի նմանութեամբ մը Ֆիդիքական ամենէն զրուելի ախտերէն միոյն անունն ալ ծաղիկ է : Թող ներուի մեզ խոհեմութիւնը , զի լեղուաց մէջ բառեր միշտ չեն պահեր նոյն նշանակութիւն . հայերէնն նոր բառադիր մը այդ բառ պիտի մեկնէր իւր կեղծաւոր շահագիտութիւն , թէ և այդ բառ երբեմն հոմանիշ էր խելացի , հեռատես և հնարամիտ բառերին :

Ձերդ
Ա.

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԻԻՄԷՆ

Կ. Պօլիս , ապրիլ 22/4 մայիս 1889
Ապրիլ 20/2 մայիսի հինգշաբթի օրը Բ. Դրան առաջէն կանցնէի երբ տեսայ հարիւրի չափ անձինք որ կը սպասէին և կերթեւեկէին այնտեղ . մօտեցայ իրենց և նկատեցի որ Մըշեցի Հայեր էին . պահուստ թըշուուռներ որք հետզհետէ Կ. Պօլիս կը գաղթեն ի շնորհս ամենաբարեւար Սուլթանի արդարադատ կառավարութեան , փախչելով սուրէն և թրէն , քրդաց և թրքաց բարբարոսութիւններէն և հարստահարութիւններէն : Կէս ժամ վերջ բաղմութիւնը հետըհետէ կրկնապատկուեցաւ . ես ալ հետաքրքրութեամբ կանգ առի այդտեղ , տեսնելու համար թէ ինչիւղեն և ինչ պիտի ընեն այդ խեղճեր որ հայկական գետակը (արախճին) գըլուխին դրած կսպասէին Եպարքոսին գալտեան . և ահա հեռուէն երեւցաւ կառքը . խուռն բազմութիւնը խուժեց գէպի այնկողմ պուռալով . «Կամ գլուխնիս առէ՛ք կամ մեր դատը լսեցէ՛ք , յանուն արդարութեան կը պաղատինք» : Եպարքոսը առաջին անգամ սասանեցաւ , տեսնելով այնչափ արախճեաւոր Հայոց բաղմութիւնը իւր պաշտօնատեղւոյն առջեւ . բնականաբար ես ալ հետաքրքրութեամբ աւելի մօտ և յարմար տեղ մը երթալով .

կըսայ դիտել . կառքէն իջաւ Քեաւիլ փաշա և արհամարհոտ նայուածքով մը՝ «կը կարգադրենք ձեր խնդիրը» ըսելով , կամ աւելի ճիշդն՝ լսել տալով , ներս գնաց :

Եւ ահա՛ երկու անձինք երեւցան և ժողովրդին ըսին . « Ինչ կուղէք , բացուեցէ՛ք . մէկդի գնացէ՛ք , ջրը ունեցէ՛ք » : Իսկ Մըշեցի Հայերն կը պոռան . « Յանուն թագաւորին կը պաղատինք . մեր խնդիրը նկատողութեան առէ՛ք » : Պաշտօնեայք երկու անձ ներս կառնեն և միևնորուն ջրուիլ կը հրամայեն :

Այդ միջոցին ես ալ երկու երեք անձ մէկդի առի և ուղեցի ճշտութեամբ տեղեկանալ թէ ինչ է եղած այս ցոյցին շարժառիթը . լսելով ըսկըսան պատմել թէ մեր զաւակներ ջարդուեցան , մեր ընտանիք սպանուեցան , ինչ է մեր այս քաշածը և հեծկտալէն չէին կարող խօսիլ . ես արդէն զգածուած էի ի տես խեղճ և թշուուռ այս եղբայրս որք ցնցոտիներ հագած և գրէթէ բողբիլ վիճակի մէջ օտար քաղաք մը և անարդար վայր մը արդարութիւն կը փնտռէին . իրենց ողբէն և հեծկտալէն ես ալ չկրցայ արտասուք բռնել :

Վերջապէս պատմեցին թէ անուանի շարագործ Մուսա Պէյ անուն վայրագ Քուրդը մէկէն ի մէկ յարձակելով Մշոյ գիւղերուն վրայ իւր առաջակային խմբերով , կը քանդէ տուներ , կը ջարդէ անխնայ տղայներն և երբ փոքրիշատէ ընդդիմութիւն կրնեն Մշոյ գաւառի Հայերն , Մուսա Պէյ կերթայ քաղաք կը գանգատի թէ Հայեր մեզ հետ կը կրուռին և մեզ վերաւորեցին . կառավարութիւնը հաւատալով խուռն մը զօրք կը զրկէ Հայոց վրայ , որք կըսկըսին աւելի անդթօրէն տանջել և զարնել Հայոց . փախչող փախչողի խեղճ ժողովուրդն յուսահատ իւր բողոքի ձայնը մինչեւ Աստուծոյ կուղէ հասցունել : Մարդ քարտօնիտ լինելու է որ այս աղիտոյ մ գէպերը իմանայ և չզգածուի : Նոյն պահուն Բ. Դուռէն դուրս ելան ներս գնացած երկու Հայերն և եպարքոսական հրամանը հաղորդեցին դուրսը գտնուողներուն որք յուսահատ կը պոռային միշտ « օգնեցէ՛ք մեզի » (պիղէ պիւրիմատ) և չէին ուղերբաժնուիլ այդ կարծեցեալ արդար վայրէն : Կը կատրի Քեաւիլ փաշա , լուր կը զրկէ որ բազմութիւն օստիկաններ թափին այնտեղ որոնք կուգան կը ցրուեն Հայերն . խեղճերն արդէն ամեն վիշտ ու ցաւ կրած լինելով , ալ եւս չէին կրնար տոկալ անողորմ օստիկանաց սուլնաւոր հարուածներուն և կը մեկնին . ոմն անօթի , ոմն ծառա . . . ո՞վ պիտի հոգայ ասոնց :

Կիմանամ որ խեղճերը Պատրիարքարանին գիմեր և անկէ ալ յուսահատ պատասխան են առեր . արդեօք որ էֆէնտին է եղեր չեմ դիտեր , բրբերիկ լեղուով վնասեր է ասոնք Պատրիարքարանէն , այս թշուուռ ողորմելիները որոնք տեսնող ազգա-

Քեա-
ուած-
խըն-
ծիչը-
նեցան
ւղէք,
ըն-
երն կը
որդու-
երկու
ներուն
երեք
հասու-
եղած-
ով ըս-
ախներ
ազան-
ածը. և
կը. ես
խեղճ
ցնցո-
ւի վի-
ւան-
ն կը
եծկը-
սուքս
նուա-
ն վայ-
ձակե-
աւա-
քանդէ
տղայ-
բնու-
յիւն,
գան-
կըն-
առա-
նը մը
կըս-
ջել և
նշողի-
իւր
յ կու-
տարիտ
պըք-
աւա-
ներս
արքո-
գուր-
տաւ կը
մեղի»
բաթ-
վայ-
լուր
աններ
ան կը
էն ա-
ւլ, ալ
մ ու-
ներուն
ն ծա-
նոց:
որիար-
ուաւ-
րդեօք
խտեր,
տանք
սո ո-
սղգա-

կից մը չէ կարող անտարբեր մնալ:
Կիմանամք թէ Բ. Դոնէն իսկոյն
Կայս. պալատ հեռագրուեր է Հայոց
այս ամենափոքր շարժումը. մանրա-
մասնութիւններն կը պակսին դեռ:
Վ. Տ.

Դուրեան Վ. Ի Փարիզ
Փարիզ, 8 մայիս 1889

Մայիս 3ի առաւօտ, ամեն Հայեր
շտապում էին երթալ Հայոց Մա-
տուռը, տեսնելու համար հռչակա-
ւոր Դուրեան վարդապետին: Պէտք է
նկատել որ ամենքն էլ առաջուց վրճ-
ուել էին որ եթէ նա Պատրիարքի
կամ որեւիցէ կողմից սկսէ մեղ խը-
րատներ տալ, իսկոյն լռեցնեն նո-
րան և ստիպեն եկեղեցուց դուրս
գնալ: Բայց երեւի Դուրեան վար-
դապետ խելքի է եկել և աւելի լաւ
համարեց լռել: Եթէ ճիշդ է թէ
«մարդու դէմքը սրտի հայելին է»,
այդ առածը շատ կը յարմարուի
Դուրեան վարդապետին: Բաւական է
նայել նորա լայն, կոշտ և կոպիտ
դէմքի վրայ որի ոչ մի երակ չի չար-
ժում խօսակցութեան ժամանակ, որ
մարդ գաղափար կազմէ նորա բնա-
ւորութեան մասին: Նա պարզ հայ-
կական տիպար չունի, այլ աւելինը-
ման է մի բարբառոս Թիւրք մոլլայի:

Պատարագն վերջանալուց յետոյ,
այդ վարդապետ մօտա մատուռին կից
մի սենեակ որտեղ նորան չըջապատե-
ցին ամեն Հայեր մօտից տեսնելու և
զիտելու համար նորան: Մի քանիներ
հարցեր առաջարկեցին թէ ինչո՞ւ նա
չկատարեց Պատրիարքի յանձնարա-
րութիւնը, որի համար նորան վճար-
ուած է ահագին ստակ: Սորան պա-
տասխան տուաւ թէ Փարիզի հայ
գաղթականութիւնը նորան արգելեց
խօսելու և առաջուց էլ իմանալով
որ խօսելու ժամանակ եկեղեցու մէջ
ամենքն էլ պէտք է բողոքէին նորա
դէմ և ահագին ալմուռի բարձրացը-
նէին, աւելի լաւ համարեց լռել,
թէ և, նրա ասելով, նա այնքան վատ
նպատակներով եկած չէ այստեղ ինչ-
պէս հայ լրագիրներն են գրել և
սուտ լուրեր են տարածել: Ի հարկէ
Պատրիարքի և Դուրեանի նման մարդ-
կանց համար լաւ նպատակն է խեղ-
դել մի ճնշուած ժողովրդի ձայն,
քարոզել հայ ժողովրդին որ նա ա-
ղօթէ Սուլթանի համար որի կառա-
վարութիւնն քաջութեամբ Քուրդե-
րին կողպտել, այրել կենդանի մարդ-
կանց և մի քանի տարուայ մէջ ամ-
բողջ Հայաստանն անապատ դարձու-
նել: Ահա թէ ինչ է նրանց լաւ նը-
պատակը Դուրեանով չբաւականանալով,
Դուրեան վարդապետ զրպարտում է
Հայոց մամուլն իբրեւ ստախոս և
մեղաւոր նորա վատ ընդունելութեան
մասին: Նրան չըջապատող երկուս-
տարդութիւնը էլ չկարողանալով տա-
նել այս յայտնի լրագրութեան, ստա-
տիկ կերպով բողոքեց նրա դէմ և
պահանջեց որ նա ներկայանայ մի

տեղ Փարիզի հայ գաղթականութեան
առջեւ ուր նա արդարացի իրան և
ստանայ պատասխան: Բայց Դուրեան
ժեղուխտական կերպով խոյս էր տա-
լիս մի սրտը պատասխան տալուց:
Նոյն երեկոյն Փարիզի հայ երիտա-
սարդութիւնը կազմեց մի ժողով որ-
տեղ ընտրեցին չորս պատգամաւոր-
ներ որոնք պէտք է ներկայանային
Դուրեանին և պահանջէին որ նաներ,
կայանայ Փարիզի հայ գաղթականու-
թեան առջեւ, իրանց հետ խօսելու
համար: Պատգամաւորները երկու-
շարթի առաւօտ գնացին Դուրեանի
հիւրանոցը, բայց տունը չգտան նո-
րան: Երեքշաբթի երեկոյ նորից գը-
նացին նորա մօտ. բայց դռնապա-
նից իմանում են որ Դուրեան կա-
նուխ առաւօտ թողել է բողոքողին
այդ հիւրանոց և յայտնի չէ թէ ո՞ւր
է գնացել: Հիւրանոցի ծառայն
պատմեց թէ Դուրեան կառքը նըս-
տած ժամանակ, երբ կառապանը
հարցրեց թէ ուր պիտի տանէ նրան,
պատասխանեց թէ ճանապարհին կա-
սէ, գուցէ վախճալով որ ծառայն չը
լսէ և նրան տեսնել ցանկացողներն
չիմանան նորա փախուստը:

Ահա թէ ինչպէս Պարտիզակի Հո-
վիւ և Կ. Պօլսի Պատրիարքի պատ-
գամաւոր Դուրեանը որ եկել էր Եւ-
րոպա մեղ խրատներ տալու, ամօ-
թալի կերպով ինք վախաւ մեղնից:
Դուրեան վարդապետ փոխաւ Փա-
րիզի Հայերից, բայց խեղճ հայ ժո-
ղովրդի անէծք նորան կը հասնի ա-
մեն տեղ ուր որ նա կը փախչի:
Ուսանող

Ա. Ե. ՄԱՍՆԻՍԻՆԻ Նեղոս ԼՐԱԳԻՐԸ

Մի քանի շաբաթներէ ի վեր Նե-
ղոս լրագիրն ստացած չլինելով,
Արմենիայի 60րդ թուին մէջ մենք են-
թադրած էինք որ թերեւս Եգիպ-
տոսի Հայերի Առաջնորդական վեճե-
րին զոհ եղած է:

Հետեւեալ նամակն ու աղբը որոնք
Նեղոսի խմբագրութեանց ղրկուած են
մեզ, դժբաղդապէս կուգան հաս-
տատել մեր ենթադրութիւն:

... Խմբագիր,

Ի բանտի և ի հաղորդակցութենէ
զուրկ ըլլալուս համար կը խնդրեմ
որ շնորհ անէք Ձեր պատուական
թերթի միջոցաւ ի դիտութիւն Նե-
ղոսի ընթերցողաց ծանուցանել հե-
տեւեալը:

Ա. Ոչտունի

22 ապրիլ 1889
Ի բանտին Գահիրէի

Առ քննիչը Նեղոսի

Մինչեւ ցարդ բազմաշաբաթ աչ-
խատութեամբ աշխատեցանք եգիպ-
տաբնակ փոքրիկ գաղթականութեան
մէջ խնդիր չյարուցանելու համար ո-
չինչ չգրել թէ՛ Նեղոսի գաղ-տարման
և թէ՛ այս մասին անցկացած ապօ-
րէն և անլուր դատադրութեանց հա-
մար. սակայն այլեւս անհնարին և
զուտ այդ և մենք վերջապէս հան-

դերձ ընկերներով բանտարկուեցանք
և անցեալ շաբաթ առաւօտ շղթա-
յակապ դատաստանի տարուելով, մէկ
ամսուան բանտարկութեան դատա-
պարտուեցանք ի շնորհս Նորին Գե-
րապետի Սրբաշնութեան Մատթէոս
եպիսկոպոսի Իզմիրեան, խղճահար և
Գրիստոսի աշակերտ Հովնապետին
Եգիպտոսի փոքրիկ հայ հօտին, ի
շարս ոճրագործաց, ի Մարկազարդի
կիւրակէէն մինչեւ ցլլուսն ամսոյ:
Հետեւաբար Նեղոսի հրատարակու-
թեան գաղաբումը դեռ անորոշ պայ-
մանաժամով պիտի շարունակէ մինչ
ցնոր անօրինութիւն:

ՄԻ ԶԱՅՆ
ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ (1)

(Նուիր «Հայոց Հայրենասիրական Միա-
բան» անդամներին)

Հայրենիքն ողբի ձայներ կը լսուին
Որք ապառաժ սիրտերն անգամ կը յու-
զեն:

Միթէ դուք չէ՞ք լսուր այդ ձայն տըխ-
րագին

Զոր ձեր թշուառ մայր կարճակէ իւր սըր-
տէն:

«Հայեր, մինչեւ երբ դիս պիտի մոռ-
նաք,

«Ձեր հայրենիք ցե՛րք մընայ աւերակ»
Ա՛հ, անգութներ, որ Հայ անուն կը

կըրէք,
Բայց այս ձայնին անկարեկիր սիրտ ու-
նիք,

Ձեր մէջ չկայ Հայկի արիւն, դուք Հայ
չէք:

Ճամբար Հայն կը սիրէ իւր հայրենիք,
Կեցցէ՛ յաւիտեան մեր Հայ ազգու-
թիւն

Եւ «Հայրենասէր Հայոց Միութիւն»:
Հընա՞ր է որ մարդ չը սիրէ հայրենիք
Մինչ գաղան իսկ կը պաշտպանէ իրեն

որջ.
Ի՞նչ անուն տանք երբ օտարին է դոր-
ծիք,

Դուք լարել իւր ազգի տան մէջն ու
շուրջ:

Կեցցէ յաւիտեան մեր Հայ ազգու-
թիւն
Եւ «Հայրենասէր Հայոց Միութիւն»:
Ձէ՛, ա՛լ մենք չենք կարող մնալ ան-
տարբեր,

Հայրենիքի երբ ձայնն ըզմեղ կը կանչէ:
Մենք բարձրագոյ ձայն տանք. Յաւա՞յ,
ո՞վ Հայեր:

Եւ թող տեսնեն Վասպուրականն (1) ալ
վատ չէ
Կեցցէ՛ յաւիտեան մեր Հայ ազգու-
թիւն

Եւ «Հայրենասէր Հայոց Միութիւն»:
Հայկի՛, թուներ, տեսէ՛ք Մասիս սա-
րերէն

Քառուն դարերն կը դիտեն ձեր շար-
ժումներ:
Յաւա՞յ անվախ այն դրօշակի ետեւէն
Ուր կամիտիւն հայրենասէր քաջ Հայեր:

«Կեցցէ՛ յաւիտեան մեր Հայ ազգու-
թիւն
Եւ «Հայրենասէր Հայոց Միութիւն»:
Մ. Փարթուպեան

(1) Այս երգ ունի իւր եղանակ: «Հա-
յոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը երբ
դիւրութիւններ ունենայ, պիտի հրա-
տարակէ եւրոպական ձայնանշաններով
զրուած մի երգարան հայրենասիրական
երգերի որի մէջ կը տեսնուի նաեւ այս
երգի եղանակը:

(2) Վասպուրական բառին տեղ կարե-
ւի է դնել հայաբնակ ունեւոր անունն
չորս վանկով. ինչպէ՛ս Տիգրանակերտ,
Մշոյ աշխարհ, Կարին քաղաք և այլն:

Արմենիայի ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ
ՈՒԼՍԹ ԼԻՆ. — Հ. Ճ. Ձեր նամակ
ստացանք. շնորհակալ ենք: Ձեր ու-
ղած պատկերներ չունինք:
ՈՒՆՍՏՈՒԹՅՈՒՆ.— Տ. Կ. Լ. Կարող ենք
տպել այդ գիրք եթէ տպագրու-
թեան ծախքը վճարուի:
ԲԱԹԷՐՍԵՆ.— Գ. Ս. Ստացանք 202
ֆր. և 53 սանթիմը և յանձնեցինք Ս.
Մ. ի որ երէկ ճանբայ ելաւ. Անգլիայի
դժով կերթայ:

Վրիպակ

Նախորդ թուի առաջնորդող յօդ-
ուածին (Յեղափոխութեան Հարիւր-
ամեակը) երկրորդ սինակին մէջ հե-
տեւեալ սխալներն սպորտած են. 4-
5րդ տողերին մէջ «այս վերջիններ»ը
պիտի լինի «առաջիններ»ը. 15րդ տո-
ղին մէջ «աւանդական» բառը պիտի
լինի «աւտոական»:

ՄԻ ՆՈՐ ՄԻ ԶԱՅՆԴ
ԹԻԻՐԻՔԻՆ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱՆ ՄԵԶ

Յայտնի է արդէն մեր ընթերցողներ
Բրէժէզի միջնորդող որի կարգադրու-
թիւնն Բամազանէն յետոյ ձգուելով դեռ
չէ վերջացած բողոքողին: Այժմ այնպի-
սի մի միջնորդող ալ երեւան ելած է Հօտէյ-
տաի մէջ, Արիւիկի օսմանեան ծովեզ-
րը: Հօտէյտաի կառավարիչը խտախտ
հիւպատոսին հարկ եղած յարգանքը մոռ-
տուցանելու մէջ պակասութիւն արած
լինելով, խտախտ կառավարութիւնը
հատուցում կը պահանջէր և Բ. Դուռն
ալ բանակցութիւններով կերկարածգէր
խնդիրը մի ժամանակէ ի վեր: Այժմ Պր.
Բրիտի, Իտալիայի նախարարապետը,
կտրուկ կերպով վերջացուցած է այդ խն-
դիր. առանց կանխաւ ազգարարելու Բ.
Դուռն, Մասուտէն մի քանի պատերազ-
մանաւոր զրկած է Հօտէյտաի առջեւ,
պաշտօն յանձնելով անոնց հրամանատա-
րին որ ուրակոծէ այդ քաղաք եթէ կա-
ռավարիչ փաշան պնդէ տակաւին և չու-
զէ տալ պահանջուած հատուցումը: Հօ-
տէյտաի կառավարիչը երբ տեսեր է ի-
տալեան նաւատորմը և հրամանատարին
սպառնական ծանուցագիրը, անմիջապէս
փութացեր է տալ պահանջուած հատու-
ցումը:

Բ. Դուռն սաստիկ յուզուած է այժմ
խտախտ կառավարութեան այդ կտրուկ
ընթացքէն և կոպտէ Հօտէյտաի կառա-
վարի տեղեկագիրին, ըստ այնմ մի որո-
շում տալու համար:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Լուր կայ թէ Անգլիան Արմենիայի պի-
տի յանձնէ Հէլիոպոլիս կղզին և փոխա-
դարձապէս Արմենիան պիտի օգնէ Անգ-
լիային Ռուսիայի դէմ եթէ Ռուսներն ուն-
են յառաջխաղացութիւն անեն կեդրոնական
Ասիայի մէջ:

—Վիէննայն կը հեռագրեն Սրանտար-
տին որ ուսուստէր Պուլիարներն կը բաժ-
նուին Չանքօֆէն և կը յարին Ֆէրտի-
նանտ իշխանի կուսակիցներին. բայց ու-
ստը, կը յարէ հեռագիրը, պաշտօն զըտ-
նելու փափաքով է որ կը դառնան միւս
կուսակցութեան:

—Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգներ
անկախութեան զլխաւոր հերոսներէն Գէ-
որգ Վաշինգթոնի Ամերիկայի առաջին նա-
խագահ ընտրուելուն հարիւրամեակը մեծ
հանդէսով տօնուեցաւ Միացեալ—Նա-
հանգներին մէջ մայիս 1 չորեքշաբթի օ-
րը:

«ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ»
Հ Ա Յ Ո Ց

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ ժողովրդի տեղական պետքերին համեմատ : Հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ունենալ ազատորէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին :

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ կաշխատիւնքին ոյժ գույացունել Ազգին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին :

Միութիւնը կուենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իբրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տաքաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ :

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուղղունքն պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին .

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻԻՅԱՋՆՈՒՀԻ ՄԸ (Եւրոպայի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վերայ արած խորհրդածութիւններովն կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ Երեւանցի մի հայ աղջկան հաստատամտութիւնը՝ մահմեդական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանածի հաւատարիմ մնալու համար) . 30 սանթիմ .

Բ. ՀԱՅ ԳԻԻԴԱՅԻ (սպառած ...) .

Գ. ՍԱՂՄԱՍ ԻՍՐԱԵԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած) . 40 սանթիմ .

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍԱՄԲԱՊԵՏՅՈՅ (Պաշտօնաւար աղբիւր իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ գարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է) . 1 ֆր. 30 սանթիմ .

Ե. ՀԱՅՈՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՍՈՒՆԵՐԸ. Հայաստանցիների թշուառութեան

գլխաւոր աղբիւրն եղող պանդուխտութիւնը մեր աղբային նորընտիր վիպասանի գրչին նիւթ եղած է ՀԱՅՈՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՍՈՒՆԵՐԸ անուն վէպին մէջ : Իրական կեանքէ առնուած այդ վէպ որ մաս առ մաս կը հրատարակուէր Արմենիայի մէջ, առանձին տետրակով ևս հրատարակուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ Հեղինակին Պարոն Մկրտիչ Թիւթիւն՝ ճիշդֆի մօտ, ինչպէս նաեւ Արմենիայի խմբագրատունը) :

1 ֆր. 20 սանթիմ :
Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱՌԻՊԱ. ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՐԱՆ յետ ալբոմի անարտատու (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած աղատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բանաստեղծութիւններ»ի հաւաքածոյին մէջ չեն գտնուիր, առանձին տետրակով հրատարակուած են) : Այս տետրակէ որի շահը բարեգործական մի նպատակի յատկացած է, 50 հատը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի 50 հատը 2 ֆրանք 30 սանթիմի, որ ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 10 փութա թրքական :

Հատով կը ծախուի 0.10 սթա.
Վերոյգրեալ բոլոր գիրքերը կը ծախուին, փոստի ծախքը Արմենիայի խմբագրատունէն վճարուելով :

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ թղթի վրայ առնուած և պատուիրակներին անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տաւերով միանգամայն տրպագրուած, կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը : Գինն է 1 ֆրանք, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐԳԵՐ

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

Արժէքը կանխիկ չվճարուած գիրք չըրկուի :

ՍԻՍՈՒԱՆ կամ Համապատու հայկական Կիլիկիոյ . Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի այս հրաշակերտ ոչ միայն ամենամեծ պատիւ կը բերէ բազմաթիւ մուտ հեղինակի հայրենագիտութեան և հայրենասիրական դրացման, այլ և մեծ պարծանք է ամբողջ հայութեան համար որի փառաւոր յիշատակներն աւերակների մէջէն և դաւաճող փոշիների տակէն դուրս բերել յաջողած է : Կիլիկիան, մեր վերջին թագաւորութեան օրրանն ու գերեզմանը, ներկայացուած է այս գրքի մէջ իւր ամեն մանրամասնութիւններով : Ընթերցողը կը գտնէ այնպիսի պատմական, աշխարհագրական, տեղագրական, բնախօսական ևն. ևն .

հին ու նոր տեղեկութիւններ, հայ թագաւորների հրովարտանքներ, իշխանավարական, դատավարական ևն. հետաքրքրաշարժ ծանօթութիւններ որոնք Ալիշանի պէս բաղմահ մուտ մի անձի ուսումնասիրութեան և խնդրակութեանն արդիւնքն եղած են : Հայ գրականութեան մէջ երեւցած այդ հրաշակերտ՝ որ հայրենասնուէր վարդապետին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի ճարտար և անխնայ ձեռքով կանգնած է ցոյց տալու համար մեր Կիլիկիան թագաւորութեան փառքն ու պարծանքը, արժան է որ զարգարէ ամեն մէկ Հայի գրագրանքը իր ամեն Հայ իրաւունք ունի պարծենալու անով :

Գրքին սկիզբը կայ Վեր. հեղինակին պատկերը : Ամբողջ գործը՝ բացի մի ընդարձակ ներածութենէ, կը պարունակէ 392 երկիւղեան երեսներ : Տպագրուած է ընտիր տեսակ թղթի վրայ և ունի 233 գեղեցիկագիծ պատկերներ որոնք կը ներկայացունեն Կիլիկիայի գեղեցկագոյն տեսարանները : Ունի նաեւ Կիլիկիայի աշխարհագրական ներագիծ մէկ քարտէզը :

ՍԻՍՈՒԱՆԻ առաջնակարգ տեսակ կը (լաւագոյն թղթի վրայ տպագրուած և 13ի չափ գունաւոր պատկերներով և պարզեւագիւրներով (33 ֆրանք) :

Նոյնը Բ. կարգի (առանց գունաւոր պատկերների) 40 ֆր.

Նոյնին ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹԻՒՆԸ (Այս վերջին տեսակ որ 1885 թ. «Բազմավէպ»ի իւր վերջին եռամսեայ պրակն հրատարակուած է, աշխարհաբար լեզուով քաղուածներ կը ներկայացունէ ՍԻՍՈՒԱՆԵՆ որ գրուած է գրաբար լեզուով-թէ և ոչ խրթին և անհասկանալի ոճով — և ծանօթութիւններ կուտայ Սիսուանի պարտնալութիւններին վրայ այնպէս որ զայն չունենցողին ցանկութիւնը կը գրգռէ ունենալու համար և ունեցողին ալ մի լաւ առաջնորդ կը լինի այդ ընդարձակ աշխատութեան մէջ գիտող աչքով շրջելու և հետադառնելու համար : 3 ֆր. 50 սանթիմ .

—ԿԻԻԼՁԱՐԻ.— Եւրոպայի դանաղան կողմերն և այլ տեղեր ցրուած հայ դաղթականութիւններին մէջ դժբաղդապէս չատեր կան մեր հայրենակիցներէ որոնք թուրքերէն խօսիլ գիտեն բայց հայերէն լեզուն չեն հասկնար որ կարգան իրենց աղջային լեզուով գրուած «Հայոց պատմութիւն»ներն : Այդպիսիներին կը ներկայացունենք ահա ԿԻԻԼՁԱՐԻՆ որ 2ամչեան Հ. Միքայէլ վարդապետի գրած եռահատոր ընդարձակ Հայոց պատմութիւնէն քաղելով մէկ հատորի մէջ ամփոփուած և հայերէն տառերով ու թրքերէն լեզուով գրուած, կը ներկայացունէ մեր Հայ ազգի պատմութիւնը :

Գինն է 5 ֆր. և 60 սանթիմ, փոստի ծախքը վճարուելով Արմենիայի խմբագրատունէն . իսկ Մարտիկի մէջ գնողներին համար 5 ֆրանք :

—Գամառ Քարիպա— ԱԶԱՏ ԵՐԳԵՐ (Գամառ Քարիպայի «Բանաստեղծու-

թիւններ»էն Աղատ Երգերի մասը առանձին տետրակով տպագրուած) 20 սթմ .

—ԸՆՏԻՐ ՀԱՅԱՋՆՈՒՅՔ. Մեր աղբային պատմութեան մէջ անուանի երգիւնէ 13 անձի լուսանկար պատկերները կը պարունակէ այցաբարտի մեծութեամբ (format carte de visite), անոնց ամեն մէկին վրայ ալ 5էն 11 երեսի չափ պատմական տեղեկութիւններով : Այդ 13 անձեր են՝ Հայկ, Տիգրան Բ, Արտաշէս Բ, Սաթրպի, Մելիքի Տիկիլն Հայոց, Խոսրովիդուխտ, Մեծն Վարդան Մամիկոնեան, Ներսէս Կամարական, Գալ Վահան Մամիկոնեան, Լեւոն Ա Ռուբինեան թագաւոր Հայոց, Մովսէս Խորենացի, Անանիա Շիրակացի և Ներսէս Լամբրոնացի : Գին 8 ֆր.

—ԱԶԳԱՍԻՐ (Վենետիկի Միլիթարեան Պատ. Միաբանութեան հրատարակած այս գիրք որ 226 երեսներէ բաղկացած է, կը բացատրէ թէ ինչու համար և ինչպէս պէտք է որ մարդ սիրէ իւր ազգ և հայրենիք և ցոյց կուտայ թէ ինչ բարոյական պակասութիւններ կը տիրեն մեր ազգի մէջ թէ՛ օտար ազգերի և թէ՛ մեր ազգի պատմութենէն ազգասէր անձերի օրինակներ բերելով, անոնց կենսագրութիւններ կը ներկայացունէ ընթերցողին : Լեզուն Կ. Պօլսի հին աշխարհագրութիւնի ոճն ունի և տեղ տեղ մի քանի բառերի թուրքերէնն եւս նշանակուած է փակագծի մէջ, առանձիններն ալ դիւրահասկանալի լինելու համար) : 2 ֆր. 70 սանթիմ .

—ՀԱՄԱՐՈՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՍՏԱՆԻ (Հայր Մանուէլ Քաջունիի գրած հնախօսութիւնն է, 300 երեսներէ բաղկացած, որի մէջ համառօտիւ տեղեկութիւններ տրուած են Հայաստանի քաղաքական հին կառավարութեան ձեւերին, նախարարական և զինուորական գործիքներին, նախարարական և ժողովրդական զգեստներին, աղբային սովորութիւններին, օրէնքներին, դժբանքներին վրայ ևն.) 3 ֆր.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԳԵՐ

Բաժնորդագրութիւններն կսկսին ամեն ամսի մէկէն կամ 16էն և կանխիկ կը վճարուին : Գանի ամսի համար որ ուզուի, կարելի է բաժնորդ գրուիլ, միայն թէ բաժնորդագրութիւններն կրնան ընդունուիլ մինչեւ Դ տարէջընի վերջին ամսին միայն, այսինքն ՄԻՆՁԵՒ 1889 ՅՈՒԼԻՍ ԱՄՍԻ ՎԵՐՁ և Ո՛Ձ ԱԻԵԼԻ ՏԵԻՈՂՈՒԹԵԱՐԻ : Այնուհետեւ, եթէ յաջողիք, մտադիր ենք նոր կարգադրութիւններ անել, աւելի լաւ գիրքի մէջ գնելու համար Արմենիան :

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFANTIN.

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER
rue Vacon 50.